

Список використаних джерел

- Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами / С. Наріжний. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1999. – 272 с.
- Жила В. За повну реабілітацію НТШ / В. Жила // За вільну Україну. – Львів, 1992. – 5 вересня.
- Трошинський В. П. Українці в світі / В. П. Трошинський, А. А. Шевченко. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 352 с.
- Євтух В. Відзначення 120-ліття НТШ в Чикаго / В. Євтух // Українська діаспора. – 1994. – Ч.5. – С.116–118.
- Білецький Л. Дмитро Дорошенко / Л. Білецький. – Вінніпег: Б.в., 1949. – 24 с.
- Драган А. Шевченко у Вашингтоні: до історії пам'ятника Кобзареві України у столиці Америки / А. Драган. – Нью-Йорк: Вид-во українського Народного Союзу, 1984. – 136 с.
- Ковальчук О. О. Освітня діяльність українців Канади і США (кінець XIX – поч. 40-х рр. XX ст.) / О. О. Ковальчук // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. статей. – К., 1999. – Вип.3. – С.236–268.
- Шестопалова Т. Фулбрайтівська стипендія для вивчення архіву / Т. Шестопалова // Українська Вільна Академія наук у США. Новини з Академії. – 2009. – Ч.27. – С.7–8.
- Мерфі Н. Українознавчі наукові установи в США (друга половина XX ст. – початок XXI ст.) / Н. Мерфі // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя: Вид-во «Просвіта», 2005. – Вип. XIX. – С.381–386.
- Kuropas M. The Ukrainians in America / M. Kuropas. – Minneapolis: Lerner Publications, 2007. – 86 p.
- Пріцак О. Гарвардські Українознавчі студії / [З. Борисюк, О. Прицак, К. Д. Тейлор]; АН України, Інститут укр. археогр. Укр. наук. ін-т Гарвардського ун-ту. – К.: Інститут укр. археогр., 1992. – 175 с.
- Шлепаков А. М. Українці в зарубіжному світі / І. Г. Буркут, Л. Д. Васильєва, А. М. Шлепаков. – К.: вид-во «Наукова думка», 1991. – 140 с.
- East E. Lincoln's Russian General / E. East // Journal of the Illinois State Historical Society. – Spring, 1959. – Vol.52. – P.106–122.
- Ахрімович О. Українська Вільна Академія наук в її історичному розвитку / О. Ахрімович // Українська Вільна Академія наук: Ювілейне видання, присвячене двадцятиліттю діяльності. 1945–1965. – Нью-Йорк, 1967. – 75 с.
- Енциклопедія українознавства. Словникова частина. Т.2 / (Репринтне перевидання в Україні) За ред. В. Кубійовича. – Париж–Нью-Йорк: Вид-во «Молоде життя». – К., 1994. – 658 с.

Plazova T. I., Ph.D., assistant professor of humanities, National Academy of the Army Hetman Petro Sahaidachny (Ukraine, Lviv), taniaiviv@list.ru

Ukrainian scientific centers in the US

The activity of Ukrainian scientific center on the area of U.S.A. is explored and analyzed. The special attention is considered on three main centre of science of Ukrainian. Diaspora, and exactly on Scientific Society of name T. Shevchenko, Ukrainian free academy of science and Ukrainian institute of America.

Studying of the history of Ukrainian diaspora should cover diverse issues relating to the emergence of Ukrainian diaspora in this country, the main stages of immigration of Ukrainians to the US, establishment and activities of public-political, religious, cultural, educational, scientific, youth, professional, women, etc. organizations in the country.

The formation and activities of Ukrainian scientific centers in the US is just one of the topics that require detailed analysis and study.

The revival and strengthening of the Ukrainian state has created preconditions for a balanced scientific, objective research and conceptual rethinking problems of the Ukrainian diaspora in different parts of the world.

Keywords: Ukrainian diaspora, Scientific Society, academy of science, institute of America, immigration.

* * *

УДК 271.5(477)«2000/2015»(045)

Папазова А. В.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри історичних дисциплін, Маріупольський державний університет (Україна, Маріуполь), i-anzela@rambler.ru

ОРДЕН ЄЗУЇТІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Проблема діяльності Товариства Ісуса в сучасній Україні мало досліджена тема у вітчизняній історичній науці. Мета роботи передбачала визначення напрямків діяльності ордену єзуїтів в Україні на початку XXI ст. За використання опублікованих історичних джерел відмічені осередки праці ордену, ініціативи Товариства та робота окремих єзуїтів. За допомогою методів аналізу та синтезу представлений матеріал щодо напрямків роботи ордену в Україні. Орден єзуїтів в Україні на початку XXI ст. мав переважно парафії та місії. Основними напрямками роботи Товариства були: релігійний, освітній, благодійницький, видавничий. Також відбувалася співпраця з іншими конфесіями християнської церкви, нерелігійними організаціями та органами влади з питань віри, освіти, соціальних, майнових та суспільно-політичних питань. Зазначено, що Товариство Ісуса в Україні не лише активізувало свою діяльність, а й стало помітним серед релігійних організацій країни.

Ключові слова: Товариство Ісуса, напрямки роботи ордену єзуїтів в сучасній Україні, організація реколекцій (духовних вправ), душпастирство, освітня діяльність, інтелектуальне та соціальне апостольство, дома ордену єзуїтів, місія, парафія, реколекційний дім.

Діяльність ордену єзуїтів в Україні завжди грала велику роль. Справа у тих впливах і наслідках, що мала, передусім, місіонерська робота Товариства. Участь в укладанні та впровадженні Берестейської церковної унії, створення системи середньої освіти ордену, вищих навчальних закладів, підготовка інтелектуальної та владної еліти українського суспільства – все це мало дуже велике значення у формуванні та розвитку, врешті–решт, української нації. Сьогодні Товариство Ісуса продовжує працювати в Україні. Правда масштаби діяльності ордену поки що обмежені, але з кожним роком активність єзуїтів

References

- Narizhnyy S. Ukrai'ns'ka emigracija. Kul'turna pracja ukrai'ns'koj' emigracii' mizh dvoma svitovymy vijnamy / S. Narizhnyy. – K.: Vyd-vo im. O. Teligy, 1999. – 272 s.
- Zhyly V. Za povnu reabilitaciju NTSh / V. Zhyla // Za vil'nu Ukrai'nu. – L'viv, 1992. – 5 veresnja.
- Troshhyn's'kyj V. P. Ukrai'nci v sviti / V. P. Troshhyn's'kyj, A. A. Shevchenko. – K.: Vydavnychyj dim «Al'ternatyvy», 1999. – 352 s.
- Jevtuh V. Vidznachennja 120-littja NTSh v Chykyago / V. Jevtuh // Ukrai'ns'ka diaspora. – 1994. – Ch.5. – S.116–118.
- Bilec'kyj L. Dmytro Doroshenko / L. Bilec'kyj. – Vinnipeg: B.v., 1949. – 24 s.
- Dragan A. Shevchenko u Vashyngtoni: do istorii' pam'jatnyka Kobzarevi Ukrai'ny u stolyci Ameryky / A. Dragan. – N'ju-Jork: Vyd-vo ukrai'ns'kogo Narodnogo Sojuzu, 1984. – 136 s.
- Koval'chuk O. O. Osvitnja dijalyt' ukrai'nciv Kanady i SSHa (kinec' XIX – poch. 40-h rr. XX st.) / O. O. Koval'chuk // Ukrai'ns'ka diaspora. – 1994. – Ч.5. – С.116–118.
- Шестопалова Т. Фулбрайтівська стипендія для вивчення архіву / Т. Шестопалова // Українська Вільна Академія наук у США. Новини з Академії. – 2009. – Ч.27. – С.7–8.
- Мерфі Н. Українознавчі наукові установи в США (друга половина XX ст. – початок XXI ст.) / Н. Мерфі // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя: Вид-во «Просвіта», 2005. – Вип. XIX. – С.381–386.
- Kuropas M. The Ukrainians in America / M. Kuropas. – Minneapolis: Lerner Publications, 2007. – 86 p.
- Прицак О. Гарвардські Українознавчі студії / [З. Борисюк, О. Прицак, К. Д. Тейлор]; АН України, Інститут укр. археогр. Укр. наук. ін-т Гарвардського ун-ту. – К.: Інститут укр. археогр., 1992. – 175 с.

зростає. Чи може Товариство сприяти європейській інтеграції України, чи в змозі допомогти вирішити численні церковні протиріччя, чи сприятиме покращенню системи освіти в державі? У єзуїтів є такі можливості. По–перше тому, що папа Римський Франциск – єзуїт (вперше в історії). По–друге, відбувся перший в історії діалог патріарха Московського та Римського папи. По–третє, члени Товариства Ісуса є в Україні викладачами, пасторами, лекторами, благодійниками, військовими капеланами. Тому важко переоцінити актуальність теми цієї розвідки.

На жаль, наукового вивчення діяльності Товариства Ісуса в Україні у ХХІ ст. майже не відбувалося. Є публіцистичні статті, передусім, самих єзуїтів [14]. Джерелами з проблеми слугуватимуть матеріали офіційних відомостей на сайтах Товариства та інтерв'ю [1–13].

Метою публікації є визначення напрямків діяльності ордену єзуїтів в Україні на початку ХХІ ст.

21 червня 1992 р. після реєстрації в Російській Федерації був заснований спеціальний, Незалежний російський регіон (НРР) Товариства Ісуса [15]. До НРР орден відносив єзуїтські осередки в Росії, Білорусії, Казахстані, Киргизстані, Україні [10; 13]. В Україні члени Товариства Ісуса постійно були присутні у Києві, Львові, Хмельницькому і Чернівцях. На початку ХХІ ст. єзуїти в Україні мали свої доми – місії і опікувалися трьома римо–католицькими парафіями: парафія св. Анни у м. Хмельницькому (при парафії також функціонував реколекційний дім), парафія Успіння Пресвятої Богородиці у с. Чорний Острів Хмельницької області, парафія у с. Кіцмань Чернівецької області [5–9; 12].

Давид Назар, настоятель єзуїтів в Україні, так визначив напрямки роботи ордену: «В Україні Товариство Ісуса зараз визначило для себе п'ять пріоритетних напрямків діяльності, виходячи зі своїх об'єктивних можливостей на сьогоднішній день. Це організація реколекцій, або духовних вправ (в першу чергу – духовних вправ св. Ігнатія Лойоли), душпастирство, освітня діяльність, інтелектуальне та соціальне апостольство» [14].

В Україні у 2000 році працювали сім єзуїтів постійно, а декілька приїжджали для роботи на певний час. Жили вони в приватних квартирах (місія) там, де не мали парафії, зокрема у Львові. Основні напрямки роботи: співробітництво з іншими конфесіями, з орденом василіан, переклад релігійної літератури на українську мову, навчання вихідців з СНД у єзуїтських навчальних закладах за кордоном (у 2000 році – чотири чоловіки з України, шістьнадцять – з інших країн СНД), традиційна пастирська й благодійна робота, викладання. Зокрема, у 2000 році у Львові два члени ордену постійно працювали в Богуславській академії викладачами [1].

Головний дім єзуїтів в Україні знаходився у Львові по вулиці Й. Сліпого 8а. Постійно там перебував головний настоятель Товариства Ісуса в Україні отець Давид Назар, а також кілька схоластиків. Основними напрямками праці на початку роботи у Львові були: координація діяльності в Україні, видання ігнатіанської літератури, праця «на виклик» – реколекції, дні віднови, релігійні конференції та семінари, тощо. Діяльність у Львові була спрямована на багатофункціональність. Не маючи своєї церкви, єзуїти часом служили у храмі святих Петра і Павла (колишній єзуїтський костел), провадили Духовні вправи, реколекції, дні духовної віднови. Єзуїти мали в місті дім для біженців

(по вул. Антоновича 49), котрий був філією єзуїтської організації JRS (Jesuit Refugee Service – Єзуїтська Служба Біженцям). Одним із завдань єзуїтів була допомога мігрантам, які поїхали з України на заробітки і потрапили там у біду, – їм допомагали повернутися. В головному домі відбувалися зустрічі «Клубу Глечиків» (форум християнської духовності), котрі провадив о. Андрій Зелінський [5].

У Львові єзуїти займалися й видавничою діяльністю у львівському видавництві «Свічадо». Товариство Ісуса видало книжки, присвячені духовності, духовним вправам та історії єзуїтів: «Заповіт прочанина», «Духовні вправи святого Ігнатія Лойоли», «Шлях досконалості», «Внутрішній замок», «Сходження на гору Кармель», «Темна ніч», «Єзуїти. Том 1. Завойовники» Ж. Лакутюра [4]. А у рамках 23–го Форуму видавців у Львові голова міста Андрій Садовий нагородив Золотим гербом міста Львова о. Андрія Зелінського за книжку «На ріках вавилонських. Кілька думок про повернення», як одного з переможців Всеукраїнського конкурсу «Найкраща книга форуму – 2016» [17].

Єзуїти з головного дому мали також представництво у Києві (вул. Лютеранська 6–56), де, крім іншої діяльності, працювали в місії «Єзуїтська релігійна служба». В столиці України постійно працював о. Андрій Зелінський, який окрім навчання, провадив величезну кількість ініціатив, передусім клубів, наприклад, «Клуб Надзвичайних», «Військове капеланство», «Академічне душпастерство», англійський клуб «Be happy!!!», італійський клуб «Carissimi», радіо «Марія». Викладацьку діяльність о. Андрія Зелінського провадив в Київській трьохсвятительській духовній семінарії УГКЦ [5].

Як військовий капелан Андрій Зелінський мав активну суспільну позицію щодо військово–політичних подій на південному сході України в 2014–2015 рр., що виразилося у відкритому листі російському солдату [3]. Тобто Товариство Ісуса не обмежувалося духовною чи культурною сферою діяльності, а висловлювало свою думку щодо політичних подій, бо лист розміщено на офіційному сайті ордену. Андрій Зелінський був одним із перших капеланів, яких узгодили з Генштабом, і першим капеланом при штабі АТО, ще під Слов'янськом. Із червня 2014 року він почав виїжджати на тривалі періоди в зону бойових дій. З того часу капелану довелося побувати у Слов'янську, Краматорську, Пісках, Дебальцевому, Авдіївці, Маріуполі [19].

В Хмельницькому реколекційному домі одним з пріоритетів служіння єзуїтів були ігнатіанські реколекції. Одночасно в домі могло проживати 40 осіб. На реколекції приїжджали люди з різних міст України: римо– та греко–католики, православні, а також люди, які шукали Бога. Духовні вправи (виконували в формі ігнатіанських реколекцій) мали на меті допомогти людині глибше себе пізнати. Орден єзуїтів пояснює необхідність духовних вправ тим, що «сучасна людина, повністю спрямована на матеріальні і тимчасові речі, не вміє заглянути в себе, щоби пізнати свою правдиву велич і справжню біду. Вправи допомагають реколектантові побачити хаос у своєму житті, глибину гріха і його руйнівну силу, що деформує людське ставлення до Бога, до самого себе, до ближніх і до всього світу. Реколектант, входячи в себе, відкриває неусвідомлені і часто погані мотиви своєї поведінки, хворобливу пристрасть і психічні рани. І після

усвідомлення цього є спроможний прийти до Розп'ятого Христа і просити в нього прощення і зцілення, тому що «в його ранах є наше здоров'я» (Іс. 53, 5) [8]. Тобто, Товариство Ісуса продовжує, як і за часів Ігнатія Лойоли, виконувати місію психологічної допомоги людині, особливо на її шляху до віри.

Єзуїти робили усі можливі зусилля, щоби повернути деяку свою власність. В 2010 році єзуїтам Чернівців повернули споруду церкви Найсвятішого Серця Ісуса. Однак парафіяни продовжили молитися у каплиці у приміщенні училища мистецтв, що знаходилося в давньому будинку ордену, бо церква знаходилася в аварійному стані [9; 12].

Члени Товариства завжди були готові виїхати для проведення реколекцій, днів віднови, конференцій та семінарів – за запрошенням зацікавленої сторони. Наприклад, Комісія УГКЦ у справах шкільництва спільно з Відділом економічного розвитку Церкви організували і провели тренінг з фандрейзингу. Захід відбувся 24–25 березня 2011 року у Львівському інституті банківської справи УБС НБУ. Розпочав тренінг саме єзуїт отець Войцех Жмудзінський, директор центру «Аггуре». Він виступив з лекцією на тему «Формаційна роль фандрейзингу». Жмудзінський був переконаний, що пошук коштів – таємниця, які пізнаються у практиці. Навчитися цього на тренінгу неможливо. Треба брати приклад з людей, які є знаними лідерами і відповідають за великі проекти в Церкві та вміють інших заражати своїм ентузіазмом. Пошук фінансів так насправді зводиться до пошуку друзів, розбудови між людських відносин. Кошти будуть там, де є приязнь – команда однодумців, що мають подібні мрії і прагнуть їх реалізувати. Адже суть християнського фандрейзингу – не латання бюджетних дір, а формування людської особистості та безкорисливості [20]. Тобто, Товариство Ісуса провадило лекції на актуальні теми для української системи освіти.

Заняття з вчителями священник-єзуїт проводив в Україні не вперше. Жмудзінський розповів, як років п'ять чи шість років тому працював у Криму, в татарських мусульманських школах, де допомагав удосконалювати методику освіти. Зокрема він сказав: «Кримські організатори й директори шкіл свідомо запросили для вишколу католицьку організацію, бо тоді вони переживали тривожні впливи арабського ісламу, настільки сильні, що дівчатка почали зкривати свої обличчя. Тож самі батьки погодилися з ідеєю навчання, в якому йшлося про відмінність двох світів – ісламського та християнського. Так склалося, що саме ми, католики, заохочували молодих татар шукати відповідей у їхній власній традиції на важливі питання сьогодення. Це не було легко, адже наше головне завдання – евангелізація, проголошення вчення Христа» [20]. Отже, член ордену єзуїтів особливо зазначив, що не провадив евангелізації.

В інтерв'ю В. Жмудзінський також розповів про те, що праця єзуїтів відбувалася на межі церкви, що єзуїти не проводили катехизації, евангелізації, а лише допомагали людям знайти своє покликання в житті. Як директор центру Аггуре він розповів, що організація регулярно проводила навчання для вчителів католицьких шкіл в Україні, здійснювала навчання в Брюховичах, в Українському Католицькому Університеті (навчання для майбутніх вчителів християнської етики). Крім того, В. Жмудзінський зазначив, що «Аггуре» видавав

часопис «Бути для інших». Деякі номери цього журналу видавалися російською та білоруською мовами. «Аггуре» мав власну веб-сторінку, яку підтримували польською і англійською мовами [2]. Таким чином, діяльність у сфері освіти залишилася для Товариства Ісуса дуже важливою. Орден знаходив нові форми та методи роботи з поширення методик викладання серед вчителів, навчання майбутніх вчителів.

Також в Україні працювали сестри Словацької Провінції Згромадження Ісуса в селі Середньому на Закарпатті (парафіяльне служіння), в Ужгороді (служіння при Катехитичному центрі та в соціальному Центрі ім. Марії Вард) та в Києві (в Домі харитативної допомоги Йоана Павла II). В Ужгороді сестри опікувалися дитьми вулиці, надавали тимчасове житло для дітей-сиріт (від 18 років) на час їхньої адаптації в суспільстві та утримували гуртожиток для студентів. Офіційно сестри не належать до ордену єзуїтів, але статут Товариства Ісуса є основою жіночого згромадження. «Отці-єзуїти допомагають своїм «молодшим сестрам» у становленні духовного життя та формаційному розвитку» [17]. Тобто Товариство у такий спосіб долало традицію не прийняття жінок до ордену офіційно, але використовувало їх працю.

Традиційно, Товариство Ісуса й у ХХІ столітті працювало з молоддю студентського віку з метою наближення молодих людей до бога. Цього разу було обрано ні сферу навчання, а сферу відпочинку, те, що особливо полюбляють сучасні молоді люди – туризм. Так, наприклад, 11–20 липня 2013 року відбулися «реколекції-канікули» для університетської молоді (центр «Карітас» в селі Яблуниця, Івано-Франківська область). «Ми пропонуємо юнакам і дівчатам університетського віку (18–25 років) провести десять днів інтенсивного і поглибленого контакту з Богом, з самими собою і з Божим творінням» [12; 16].

Таким чином, орден єзуїтів в Україні на початку ХХІ ст. мав переважно парафії та місії. Основними напрямками роботи Товариства були: релігійний, освітнянський, благодійницький, видавничий. Також відбувалася співпраця з іншими конфесіями християнської церкви, татарськими мусульманськими школами в Криму, нерелігійними організаціями та органами влади з питань віри, освіти, соціальних, майнових та суспільно-політичних питань. Отже, Товариство Ісуса в Україні не лише активізувало свою діяльність, а й стало помітним серед релігійних організацій країни. Тому значена тематика вимагає подальшого дослідження, особливо щодо проведення єзуїтами реколекцій, співпраці з різними церквами, не релігійними організаціями, органами влади, повернення колишніх споруд Товариства Ісуса, організації навчання вчителів та діяльності домів ордену.

Список використаних джерел

1. Інтерв'ю автора з членом Товариства Ісуса. – Львів. – 3 червня 2000 р.
2. Інтерв'ю отця-єзуїта, директора центру «Аггуре» Войцеха Жмудзінського. Інтерв'ю тижня // Карітас України [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.caritas-ua.org/index.php/uk/component/content/article/14-media/14/315-s-9143>.
3. Зелінський А. Письмо російському солдату. Зачем стреляешь??? / Блоги. Блог Андрія Зелінського ТІ [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://jesuits.org.ua/?p=1605>.
4. Наша діяльність. Видавництво // Єзуїти в Україні [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=179.

5. Наша діяльність. Київ // Єзуїти в Україні [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=170.
6. Наша діяльність. Львів // Єзуїти в Україні [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=167.
7. Наша діяльність. Хмельницький: парафія // Єзуїти в Україні [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=657.
8. Наша діяльність. Хмельницький: реколекційний дім // Єзуїти в Україні [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=688.
9. Наша діяльність. Чернівці // Єзуїти в Україні [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=174.
10. Общество Иисуса в России и СНГ. Иезуиты в России. Иезуиты сегодня [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.jesuit.ru/иезуиты-в-россии/иезуиты-сегодня>.
11. Общество Иисуса в России и СНГ. Молодежь. Летние лагеря [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.jesuit.ru/молодежь/летние-лагеря>.
12. Парафія Найсвятішого Серця Ісуса в Чернівцях. Історія [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.serceisusa.org>.
13. Central and Eastern Europe Assitancy [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.sjweb.info/resources/easteuro.cfm>.
14. Заради слави божої [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.credo-ua.org/2010/02/15201>.
15. Иезуиты / Мир Религий // Лексикон [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://www.religio.ru/lecsicon/09/55_print.html.
16. Летние «реколекции–каникулы» для университетской молодежи: 11–20 июля 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.catholic.by>.
17. Максименко І. Сестри Єзуїтів [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.credo-ua.org/2010/02/15209>.
18. Отця Андрія Зелінського нагороджено «Золотим Гербом міста Львова» / Новини [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://jesuits.org.ua/?p=2423>.
19. Свентах А. Духовний вимір... війни // «День». Рубрика: Суспільство. – 2015. – №174 / Єзуїти в Україні. Новини [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://jesuits.org.ua/?p=2197>.
20. Священник-єзуїт, який працював в мусульманських школах Криму, провів тренінг із фандрейзingu для греко-католиків. 28 березня 2011 [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://news.ugcc.ua/news/svyashchenikiezuit_yakiy_pratsyuvav_v_musulmanskih_shkolah_krimu_prov%D1%96v_tren%D1%96ng_%D1%96z_fandreyzingu_dlya_grekokatolik%D1%96v_59983.html.

References

1. Interv'ju avtora z chlenom Tovarystva Isusa. – L'viv. – 3 chervnja 2000 r.
2. Interv'ju otca-jezui'ta, dyrektora centru «Arrupe» Vojceha Zhmudzins'kogo. Interv'ju tyzhnja // Karitas Ukrai'ny [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.caritas-ua.org/index.php/uk/component/content/article/14-media/14/315-s-9143>.
3. Zelins'kyj A. Pis'mo rossijskomu soldatu. Zachem streljaesh'??? / Blogy. Blog Andrija Zelins'kogo TI [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://jesuits.org.ua/?p=1605>.
4. Nasha dijal'nist'. Vydavnytvo // Jezui'ty v Ukrai'ni [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=179.
5. Nasha dijal'nist'. Kyi'v // Jezui'ty v Ukrai'ni [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=170.
6. Nasha dijal'nist'. L'viv // Jezui'ty v Ukrai'ni [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=167.
7. Nasha dijal'nist'. Hmel'nyc'kyj: parafija // Jezui'ty v Ukrai'ni [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=657.
8. Nasha dijal'nist'. Hmel'nyc'kyj: rekoлекційний дім // Jezui'ty v Ukrai'ni [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=688.
9. Nasha dijal'nist'. Chernivci // Jezui'ty v Ukrai'ni [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://jesuits.org.ua/?page_id=174.
10. Obshhestvo Iisusa v Rossii i SNG. Iezuity v Rossii. Iezuity segodnja [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.jesuit.ru/iezuity-v-rossii/iezuity-segodnja>.
11. Obshhestvo Iisusa v Rossii i SNG. Molodezh'. Letnie lagerja [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.jesuit.ru/molodezh'/letnie-lagerja>.
12. Parafija Najsvyatishogo Serca Isusa v Chernivcjah. Istorija [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.serceisusa.org>.
13. Central and Eastern Europe Assitancy [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.sjweb.info/resources/easteuro.cfm>.

14. Zarady slavy bozhoi' [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: <http://www.credo-ua.org/2010/02/15201>.
15. Iezuity / Mir Religij // Leksikon [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: http://www.religio.ru/lecsicon/09/55_print.html.
16. Letnie «rekollekcii–kanikuly» dlja universitetskoj molodezhi: 11–20 iulja 2013 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.catholic.by>.
17. Maksymenko I. Sestry Jezui'tiv [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: <http://www.credo-ua.org/2010/02/15209>.
18. Otca Andrija Zelins'kogo nagorodzheno «Zolotym Gerbom mista L'vova» / Novyny [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: <http://jesuits.org.ua/?p=2423>.
19. Sventah A. Duhovnyj vymir... vijny // «Den'». Rubryka: Cuspil'stvo. – 2015. – №174 / Jezui'ty v Ukrai'ni. Novyny [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: <http://jesuits.org.ua/?p=2197>.
20. Svjashhenyk–jezui't, jakyj pracjuvav v musul'mans'kyh shkolah Krymu, proviv trening iz fandrejzingu dlja greko–katolykiv. 28 bereznja 2011 [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: http://news.ugcc.ua/news/svyashchenikiezuit_yakiy_pratsyuvav_v_musulmanskih_shkolah_krimu_prov%D1%96v_tren%D1%96ng_%D1%96z_fandreyzingu_dlya_grekokatolik%D1%96v_59983.html.

Papazova A. V., Ph.D. (History), Assistant Professor of Historical Disciplines Department of Mariupol State University (Ukraine, Mariupol), i-anzela@rambler.ru

The Society of Jesus in modern Ukraine

The activities of the Society of Jesus in modern Ukraine are scantily studied by native historians. The present article is aimed at determining the activities of the Society of Jesus in Ukraine in the early XXI cent. The historical sources published and interview with a member of the Society allowed to describe the centers of activities, the Society's initiatives and practices of certain Jesuits. The focus of the activities of the Society of Jesus in Ukraine was studied with the use of the methods of analysis and synthesis. Hence, the Society of Jesuits in the early XXI cent. was mostly represented by parishes and missions. Main lines of the activities were as follows: religion, education, charity, publishing. It also cooperated on the issues of faith and education, property and social and political problems with other Christian schools as well as Tatarian and Muslim schools, non-religious organizations and authorities. The author also argues that the Society of Jesus has not only become more dynamic in its activities but also stood out from other religious organizations of the country. Considering the abovementioned, the author concludes that this topic requires further research, in particular Spiritual Practices conducted by the Jesuits, the process of training the teachers and the activities of the houses of the Society.

Keywords: Society of Jesus, the lines of activities of the Society of Jesus in Ukraine, organizing Spiritual Practices, work in education, intellectual and social apostleship, houses of the Jesuit Order, mission, parish, houses for Spiritual Practices.

* * *

УДК 001.3

Блажевич Н. О.,
докторантка, Інститут досліджень
науково-технічного потенціалу та історії науки
НАН України ім. Г. М. Доброва
(Україна, Харків), nata.blaz@yandex.ru

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК НАУКОЗНАВСТВА У СВІТІ ТА РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ

Простежено процес виникнення і становлення науки про науку. Вивчено вплив дослідницької галузі, що займається вивченням науки на соціум. Встановлено, що наука є безпосереднім фактором суспільних трансформацій і являє собою суб'єкт соціального управління. Потреба вивчення сучасної науки в соціологічному, так само як економічному, психологічному та інших ракурсах об'єктивно визначається зростаючою роллю науки як стратегічного чинника постіндустріальної цивілізації.

Ключові слова: наукознавство, наукове пізнання, наукова праця, наукознавчий інститут, соціологія науки, наукометрія, системний підхід, технаука, науковий потенціал.

В епоху глобальних змін і проблем розвитку науки має величезне значення і вимагає вивчення самої науки як соціального явища. Процес пізнання як основа будь-якого наукового дослідження є складним діалектичним процесом поступового відтворення у свідомості людини суті процесів і явищ навколишнього середовища.